

УДК 355.404

І. П. Зайцев

В. І. Бабак

Д. С. Мощенко

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬКОВОЇ РОЗВІДКИ

На основі аналізу характеристик і тенденцій розвитку сучасних зразків протитанкових ракетних комплексів і з урахуванням практичного досвіду, набутого військами у ході проведення операції Об'єднаних сил та бойових дій з відсічі збройної агресії, розглянуто проблемні питання підвищення бойових можливостей підрозділів військової розвідки.

Ключові слова: протитанкові ракетні комплекси, бойові дії, бойові можливості, підрозділи військової розвідки.

Постановка проблеми. Загрози незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України, насамперед триваюча агресія Російської Федерації, висока динамічність бойових дій у сучасному загальновійськовому бою, різкі зміни обставин, швидкий перехід від одних видів дій до інших, обмеженість у часі виконувати покладені бойові завдання, складне тактичне оточення, великі наявність і насиченість нової сучасної військової різноманітної бойової броньованої техніки й озброєння з різними тактико-технічними характеристиками – усе це розширило і зробило більш складною роботу в отриманні та добуванні розвідувальних відомостей про противника.

Основними зразками наявної військової техніки, яка використовується сухопутними військами збройних сил Росії, залишаються танки і бойові броньовані машини. Вони характеризуються підвищеною прохідністю, маневреністю, здатністю пересуватися у будь-яку пору року, вести вогонь уночі та на великі відстані, долати водні перешкоди, мають підвищений захист, систему керування вогнем, потужне озброєння, можливість перевезення десанту, необхідну автономність для виконання визначених завдань тощо.

Підрозділи військової розвідки вирішують складні завдання розвідки, які досягаються завчасною її організацією, спрямуванням зусиль усіх видів розвідки на виконання найважливіших завдань, визначенням розвідувальних відомостей

до встановленого терміну, ретельним вивченням, зіставленням й додатковою перевіркою їх, а за необхідності – проведенням дорозвідки, високою навченістю особового складу, а також застосуванням найбільш досконалих способів і засобів розвідки.

Усе це вимагає широкого впровадження у війська нових технічних засобів розвідки. А складність вирішення розвідувальних завдань, необхідність ефективного використання технічних засобів розвідки, зі свого боку, – високопрофесійної майстерності розвідників.

Військова розвідка під час підготовки та у ході бою ведеться розвідувальними і бойовими розвідувальними дозорами, підрозділами (групами), призначеними для проведення розвідувальних засідок, нальотів, пошуків, та спостережними постами (спостерігачами) [1, 3].

Під час проведення розвідувальної засідки, нальоту та пошуку основою дій буде раптовий напад на противника з метою захоплення полонених, документів, зразків озброєння та спорядження. Як правило, об'єктами нападу у ході проведення розвідувальної засідки будуть зразки озброєння і техніки, групи противника (піші і на автотранспорті) на марші під час зміни районів базування, висування у район виконання розвідувально-диверсійних завдань та відходу після їх проведення. Мається на увазі, що у ході нападу із засідки передбачається повне знищення об'єкта засідки (об'єкта, на який здійснюється

напад, наприклад, кілька одиниць чи цілої колони військової техніки противника).

Об'єктами нальоту будуть: засоби ядерного нападу противника в районах зосередження і на стартових позиціях, наземні елементи високоточної зброї, польові рухомі пункти постачання і зберігання спеціальних боєприпасів, пункти управління, вузли зв'язку, радіоелектронні засоби, невеликі гарнізони, підрозділи противника [1, 3].

Як наслідок – підрозділи військової розвідки будуть застосовувати засоби знищення військової техніки, які відповідатимуть таким вимогам:

- мають бути простими у використанні і максимально ефективно протидіяти танкам та іншій бронетехніці, насамперед виробництва РФ;
- ураховувати особливості і слабкі місця саме російських танків та бойових броньованих машин, а також реальні умови сучасного бою «високої інтенсивності», тобто повномасштабних бойових дій;
- обмеженість часу на виконання поставленого завдання (засідка, нальот);
- максимальна відстань застосування і замаскованість місця пострілу;
- можливість відкриття вогню із приміщень [в обмеженому просторі (кімната, будівля)];
- невибагливість у зберіганні (перепади температур, підвищена вологість);
- мобільність у використанні (можливість переміщення одним військовослужбовцем, мала вага).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як виявляє аналіз наукових праць [2–5], виконання завдань підрозділами військової розвідки, отримання необхідних розвідувальних відомостей, способів ведення розвідки, ведення бойових дій в особливих умовах показує збільшення використання сучасної військової техніки в рази та потреби високої насиченості протитанкових засобів для виконання поставлених завдань як в окремих випадках (розвідувальна засідка, наліт, пошук), так і в цілому.

З використанням методик визначення оптимальної кількості та виду озброєння мобільної тактичної групи для забезпечення дій по стримуванню противника на широкому фронті і визначення оптимального розподілу протитанкових засобів для знищення броньованих цілей противника під час планування вогневих засідок [7, 8] підвищується можливість визначити оптимальний розподіл зразків протитанкових засобів для застосування в різних видах бою та в особливих умовах.

Метою статті є аналіз наявних протитанкових засобів ураження бойової броньованої техніки для підвищення бойових можливостей підрозділів військової розвідки з урахуванням особливостей способів та дії розвідувальних органів.

Виклад основного матеріалу. Проблеми оснащення підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань сектору безпеки і оборони зумовлені тим, що значна кількість наявного озброєння та військової техніки має тривалі строки перебування в експлуатації, морально і фізично застаріли та потребують відповідної модернізації або заміни на нові зразки.

На сьогодні у розвідувальних підрозділах згідно з організаційно-штатною структурою на озброєнні перебувають такі протитанкові засоби: РПГ-7 (різні модифікації); РПГ-18; РПГ-22. Ці зразки озброєння були розроблені ще у 70-ті роки ХХ ст., вони є застарілими як фізично (більше 50 років), так і морально. До суттєвих недоліків цих комплексів можна віднести:

- складнощі із застосуванням (вогнева позиція гранатометника у момент пострілу демаскується характерним спалахом і біло-сірим димом);
- у бойових умовах гранатомет слід переносити зі вставленою у ствол гранатою;
- якщо стоїть дощова, сира погода, то паперова ізоляція порохового заряду легко зволожується, що призводить до повної непридатності порохового заряду;
- невисока швидкострільність;
- для надійної поразки бойової броньованої техніки по ній потрібно здійснити 5-6 пусків.

Наразі Збройні Сили України отримали багато зразків сучасних протитанкових засобів з різних країн світу: переносного ПТРК FGM-148 Javelin; легкого ПТРК NLAW; гранатометів Carl Gustav, Panzerfaust; M72 LAW; M141 (SMAW-D); AT4CS тощо.

Проведений порівняльний аналіз наданих Україні західними партнерами ПТРК виявив [8, 9, 10], що вимогам відповідає тільки один, а саме ПТРК NLAW, також відомий як MBT LAW, вироблений шведською компанією Saab Bofors Dynamics. Наведений зразок має такі головні особливості комплексу.

1. Можливість застосування зброї, у цьому випадку ПТРК, однією особою (декларується, що для його опанування бійцю необхідно близько однієї години навчання).

2. Малі вага і габарити (вага 12,5 кг і габарити 1 м у довжину), що дає змогу його переносити і стріляти одному бійцю з плеча.

3. Мінімізація часу від виявлення цілі до її знищення (навідник має навести перехрестя прицілу і протягом 3-5 с супроводжувати ціль; електроніка ПТРК вираховує траєкторію, дальність та кутову швидкість цілі, після чого можна зробити пуск; цей алгоритм працює навіть в умовах, коли ціль видно не повністю, наприклад, лише башта танка або навіть його антена, тобто важливо лише супроводжувати ціль у перехресті).

4. Принцип «вистрілив і забув». Після пуску ракета рухається за заданою траєкторією завдяки системі наведення з перевищенням, так, щоб над ціллю було близько 1-2 м, тобто з урахуванням висоти бронемашин на висоті 3-4 м від землі, без огинання рельєфу.

5. Пасивний алгоритм наведення, який не дає змогу сенсорами лазерного опромінення зафіксувати загрозу (розробник NLAW свідомо відмовився від теплової головки самонаведення; такі головки, по-перше, підвищили б вартість ПТРК, а по-друге, – сучасне поле загальновійськового бою має велику кількість хибних теплових сигнатур, включно із відкритим полум'ям).

6. Пускова – одноразова, після пострілу з неї можливо забрати лише приціл, у звичайній версії – оптичний, але це може бути й тепловізійний прилад, який має значно більшу вартість.

7. Відмова від тепловізійної головки, цикли вмикання/вимикання, а також загальний час роботи NLAW обмежено лише роботою акумулятора.

8. Шведський ПТРК адаптований для пусків із приміщень – ракета має «м'який старт».

9. Окремо обумовлені й кути нахилу пускової - +/- 45 град., що дає змогу «працювати» ним навіть з верхніх поверхів будівель.

10. Дистанція стрільби розробником визначена у межах від 20 м, що, відповідно, є найменшим показником серед ПТРК, максимальна – до 600–800 м.

Окрім танків шведський ПТРК можливо застосовувати проти будь-якої іншої бронь- і звичайної техніки, укріплень та гелікоптерів противника.

Принцип роботи NLAW:

– активація кумулятивної бойової частини відбувається завдяки магнітному сенсору, який фіксує наявність під ракетою значного металевого об'єкта (аналогічна система успішно використовується на американському ПТРК BGM-71 TOW-2);

– боеголовка детонує над танком та уражає його зверху;

– бронепробиття NLAW декларується у межах близько 500 мм, що у разі перевищує бронювання верхньої напівсфери танків.

Крім режиму «прогнозованої прямої видимості» (PLOS), комплекс NLAW має режим «прямого пуску» (Direct Attack) для знищення легких цілей – автомобілів, вантажівок та гелікоптерів.

Висновки

Отже, для підвищення бойових можливостей підрозділів військової розвідки під час ведення розвідки в сучасних умовах потрібно зробити такі висновки.

По-перше, потребує зміни організаційно-штатна структура розвідувальних підрозділів і введення в структуру цих підрозділів ПТРК NLAW.

По-друге, характер війни спонукає оволодіти навичками застосування ПТРК NLAW усі категорії особового складу. Головна увага має бути зосереджена на злагодженості дій невеликих підрозділів, які в умовах реальної обстановки часто будуть змушені тривалий час вести бій в оточенні, у відриві від основних сил.

По-третє, внесені зміни сприятимуть збільшенню вогневих можливостей підрозділів військової розвідки під час виконання завдань зі знищення бойової броньованої техніки.

Таким чином, успіх розвідки залежить, передусім, від використання нею високотехнологічних сучасних засобів боротьби з бойовою броньованою технікою.

Подальші дослідження у зазначеному аспекті будуть спрямовані на вивчення сучасних зразків озброєння.

Перелік джерел посилання

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II (батальйон, рота) : затв. наказом командувача Сухопутних військ ЗСУ від 30.12.2016 р. № 605 (із змінами: від 11.11.2017 р. № 564; від 02.08.2018 р. № 454). 315 с.

2. Стрижевський В. В. Розвиток загальної тактики в локальних війнах і збройних конфліктах другої половини XX та на початку XXI століть : монографія. Київ : НАОУ, 2006. 272 с.

3. Зайцев Д. В., Наконечний А. П., Пахарев С. О., Луценко І. О. Військова розвідка : навч. посіб. Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2016. 335 с.

4. Robert H. Scales. A MOUT DOCTRINAL CONCEPT, Jr, U.S. Army, Retired. 168 p.

5. Єманов В. В. Особливості застосування військ в умовах щільної міської забудови. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2013. № 2. С. 200–204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nitps_2013_2_43 (дата звернення: 05.01.2023).

6. Телюков С. М., Гузченко С. В., Таран І. А., Зливка Г. А. Методика визначення оптимального розподілу протитанкових засобів для знищення броньованих цілей противника при плануванні вогневих засідок в оборонному бою. *Системи озброєння і військова техніка*. 2018. № 3 (55). С. 44–50. DOI: 10.30748/soivt.2018.55.06.

7. Дроль О. Ю., Гузченко С. В., Телюков С. М. Методика визначення оптимальної кількості та виду озброєння мобільних груп для забезпечення дій по стримуванню противника. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2019. № 2 (64). С. 26–32. DOI: 10.30748/zhups.2020.64.04.

8. Порядок застосування підрозділів протитанкових ракетних комплексів «JAVELIN FGM-148». Київ : Центр учбової літератури, 2022. 56 с.

9. Порядок застосування протитанкового гранатомету ближньої дії 84-мм «CARL GUSTAV». Київ : Центр учбової літератури, 2022. 56 с.

10. Керівництво оператора по експлуатації 40-мм високоточним ручним протитанковим гранатометом «PSRL-1TM» AIRTRONIC USA PRG-7. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 32 с.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2023 р.

UDC 355.404

I. Zaitsev, V. Babak, D. Moshchenko

TOPICAL ISSUES OF IMPROVING COMBAT CAPABILITIES OF MILITARY INTELLIGENCE UNITS

Threats to the independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine, especially the ongoing aggression of the Russian Federation, high dynamism of combat operations in modern combined arms combat, rapid changes in circumstances, rapid transition from one type of action to another, limited time to perform assigned combat tasks, complex tactical environment, large availability and saturation of new modern military various armored combat vehicles and weapons with different tactical and technical characteristics, have expanded and made more complex the work of the obtaining and acquiring intelligence about the enemy.

The available military equipment used by the ground forces of the Russian Armed Forces shows that tanks and armored combat vehicles remain their main models. They are characterized by increased cross-country ability, maneuverability, ability to move in any season, fire at night and over long distances, overcome water obstacles, have increased protection, a fire control system, powerful weapons, the ability to transport troops, the necessary autonomy to perform certain tasks, etc.

The military intelligence units solve complex intelligence tasks, which are achieved by its early organization, directing the efforts of all types of intelligence to the most important tasks, determining intelligence by the established deadline, thoroughly studying, comparing and further verifying it, and, if necessary, conducting additional intelligence, highly trained personnel, as well as using the most advanced intelligence methods and means.

All of this requires the widespread introduction of new technical intelligence means into the troops. And the complexity of solving intelligence tasks, the need for effective use of technical intelligence means, in turn, requires highly professional skills of intelligence officers.

The problems of equipping units of the Armed Forces and other military formations of the security and defense sector are caused by the fact that a significant number of available weapons and military equipment have long service lives, are morally and physically outdated and require appropriate modernization or replacement with new models.

Based on the analysis of the characteristics and trends in the development of modern models of anti-tank missile systems, taking into account the practical experience gained by the troops during the Joint Forces Operation and combat operations to repel armed aggression, the article considers the problematic issues of increasing the combat capabilities of military intelligence units.

Keywords: *anti-tank missile systems, combat operations, combat capabilities, military intelligence units.*

Зайцев Ігор Петрович – доктор філософії, доцент кафедри тактики та загальновійськових дисциплін Військової академії (м. Одеса)
<https://orcid.org/0000-0002-0619-8148>

Бабак Василь Іванович – доктор філософії, начальник кафедри повітрянодесантної підготовки Військової академії (м. Одеса)
<https://orcid.org/0000-0003-4419-3572>

Мощенко Дмитро Сергійович – викладач кафедри тактики та загальновійськових дисциплін Військової академії (м. Одеса)
<https://orcid.org/0000-0001-8109-531X>